DOI:10.17951/g.2021.68.2.47-69

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. LXVIII, 2 SECTIO G 2021

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

JOANNA BODIO
ORCID: 0000-0003-0428-7267
joanna.bodio@umcs.pl

Kilka uwag o charakterze i zasadach wymiaru kar dyscyplinarnych orzekanych w stosunku do sędziów sądów powszechnych w służbie czynnej

A Few Remarks on the Nature and Principles of the Imposition of Disciplinary Penalties Adjudicated Against Common Court Judges in Active Service

WPROWADZENIE

Ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw[1] dokonano zmian w katalogu kar dyscyplinarnych przewidzianych dla sędziów sądów powszechnych oraz w zasadach ich orzekania poprzez wprowadzenie art. 109 § 1a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych[2].

De lege lata art. 109 § 1 p.u.s.p. zawiera zamknięty katalog kar dyscyplinarnych[3]. Należą do nich: 1) upomnienie; 2) nagana; 3) obniżenie wynagrodzenia zasadniczego o 5%–50% na okres od sześciu miesięcy do dwóch lat; 4) kara pieniężna w wysokości podlegającego wypłacie za miesiąc poprzedzający wydanie prawomocnego wyroku skazującego jednomiesięcznego wynagrodzenia zasadniczego powiększonego o przysługujący sędziemu dodatek za długoletnią pracę, dodatek funkcyjny i dodatek specjalny; 5) usunięcie z zajmowanej funkcji; 6) przeniesienie na inne miejsce służbowe; 7) złożenie sędziego z urzędu. Dodat-

[1] Dz.U. 2020, poz. 190.

[2] T.j. Dz.U. 2020, poz. 2072, dalej: p.u.s.p.

[3] Ł. Korózs, M. Sztorc, *Ustrój sądów powszechnych. Komentarz*, Warszawa 2002, s. 155; B. Kołecki, *Komentarz do art. 109*, [w:] *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, red. I. Hayduk-Hawrylak, Legalis 2018, Nb. 1.

kowo wymierzenie kar określonych w punktach 2–6 pociąga za sobą pozbawienie możliwości awansowania na wyższe stanowisko sędziowskie przez okres pięciu lat, niemożność udziału w tym okresie w kolegium sądu, orzekania w sądzie dyscyplinarnym oraz objęcia w sądzie funkcji prezesa sądu, wiceprezesa sądu lub kierownika ośrodka zamiejscowego sądu (art. 109 § 3 p.u.s.p.).

Zmiana katalogu sankcji dyscyplinarnych i wprowadzenie nowych sposobów ich orzekania rodzi pytanie o charakter tych kar i zasady ich wymiaru.

CHARAKTER KAR DYSCYPLINARNYCH

W doktrynie zwraca się uwagę, że represyjny element kary dyscyplinarnej występuje w wypadku każdej z sankcji wymienionych w art. 109 § 1 p.u.s.p.[4] Pomimo wskazanego elementu wspólnego kary dyscyplinarne różnią się między sobą charakterem i stopniem dolegliwości. W katalogu kar dyscyplinarnych stopniowane są one od najłagodniejszej do najsurowszej; od wychowawczej, przez coraz bardziej represyjne, na karze eliminacyjnej kończąc. Pierwszą grupę stanowią kary najłagodniejsze – upomnienie i nagana, które koncentrują się na aspekcie etyczno-wychowawczym[5]. Drugą grupę stanowią kary bardziej represyjne o charakterze finansowym – obniżenie wynagrodzenia zasadniczego o 5%–50% na okres od sześciu miesięcy do dwóch lat oraz kara pieniężna. Trzecią grupę stanowią kary dotyczące stosunku służbowego sędziego[6], które wstrzymują rozwój jego kariery zawodowej – usunięcie z zajmowanej funkcji i przeniesienie na inne miejsce służbowe. Czwartą grupę stanowi kara o charakterze eliminacyjnym – złożenie sędziego z urzędu[7].

1. Kary o charakterze wychowawczym

Upomnienie i nagana są karami o charakterze wychowawczym, zwanymi także karami „oddziaływania moralnego”, których funkcja ma charakter jedynie wewnątrzorganizacyjny i polega na tym, że osoba, wobec której je zastosowano, jest uważana za osobę karaną dyscyplinarnie[8]. Przyjmuje się, że sankcje te stanowią formę wyrażenia dezaprobaty dla zachowania sprawcy, a jednocześnie przestrogi, która miałaby powstrzymywać go od popełnienia dalszych przewinień

[4] W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, Warszawa 2016, podrozdział 6.2.

[5] Ł. Korózs, M. Sztorc, *op. cit.*, s. 155–156.

[6] W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 94.

[7] Por. Ł. Korózs, M. Sztorc, *op. cit.*, s. 155–156; W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów. Komentarz…*, s. 94.

[8] M. Gniatkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie – kary dyscyplinarne i ich charakter prawny*, „Studia Prawnicze” 2004, z. 2, s. 123.

dyscyplinarnych[9]. Kary dyscyplinarne upomnienia i nagany niosą więc za sobą przede wszystkim bardzo silnie zaakcentowany element dyscyplinująco-porządkowy. Środki te z założenia mają służyć zmobilizowaniu ukaranego sędziego do należytej pracy i wpłynąć na zmianę jego niewłaściwej postawy[10]. Ich wymierzenie wskazuje, że przewinienie, którego dopuścił się sędzia, ma raczej charakter incydentalny w przebiegu jego kariery zawodowej i daje uzasadnione podstawy do stwierdzenia, że w przyszłości się nie powtórzy[11].

Upomnienie i nagana dotyczą wyłącznie drobnych przewinień, których charakter (a więc przesłanki podmiotowe i przedmiotowe) wykazuje niewielki stopień społecznej szkodliwości. Przyjmuje się więc, że orzeczenie w tym trybie może być wydane jedynie wtedy, gdy z jednej strony fakt popełnienia przewinienia dyscyplinarnego nie budzi wątpliwości, a z drugiej waga tego przewinienia nie wskazuje na potrzebę ukarania surowszego niż kara upomnienia lub nagany[12].

Kary upomnienia i nagany są najłagodniejsze, a więc obiektywnie najmniej dolegliwe spośród pozostałych kar przewidzianych w p.u.s.p.[13] W porównaniu do sankcji karnych *sensu stricto* upomnienie lub nagana jako forma przestrogi bardziej przypominają z perspektywy prawa karnego odstąpienie od wymierzenia kary niż jej orzeczenie, a ze względu na ich ostrzegawczy charakter można je także porównać do występujących w kodeksie tzw. środków probacyjnych związanych z poddaniem sprawcy próbie[14].

Nagana jest karą o większym ciężarze gatunkowym niż upomnienie i może być nałożona z pominięciem kary upomnienia[15]. Orzeczenie kar upomnienia i nagany powoduje skutek określony w art. 91a § 6 p.u.s.p., czyli wydłużenie o 3 lata okresu pracy na danym stanowisku sędziowskim, wymaganego do uzyskania wyższej stawki wynagrodzenia. Wymierzenie sędziemu kary upomnienia lub nagany nie spowoduje natomiast utraty przyznanej mu przed skazaniem wyższej stawki wynagrodzenia[16]. Dodatkowo wymierzenie kary nagany pociąga za sobą pozbawienie możliwości awansowania na wyższe stanowisko sędziowskie przez okres pięciu lat,

---

9 *Ibidem*.

10 W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów…*, podrozdział 6.2.

11 J. Sawiński, *Komentarz do art. 109*, [w:] *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, red. A. Górski, LEX/el. 2013, Nb. 9.

12 Z. Czeszejko, Z. Krzemiński, *Odpowiedzialność dyscyplinarna adwokatów*, Warszawa 1971, s. 41–42; T. Ereciński, J. Gudowski (red.), J. Iwulski, *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 487; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 13 marca 2008 r., SNO 12/08, OSNSD 2008, poz. 37.

13 M. Gniatkowski, *op. cit.*, s. 123.

14 J. Giezek, *Sportowe sankcje dyscyplinarne*, [w:] *Odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie*, red. A. Szwarc, Poznań 2001, s. 102–103.

15 M. Gniatkowski, *op. cit.*, s. 123.

16 Wyrok SN z dnia 16 listopada 2006 r., SNO 67/06, OSNSD 2006, poz. 70; T. Ereciński, J. Gudowski (red.), J. Iwulski, *op. cit.*, s. 489.

niemożność udziału w tym okresie w kolegium sądu, orzekania w sądzie dyscyplinarnym oraz objęcia w sądzie funkcji prezesa sądu, wiceprezesa sądu lub kierownika ośrodka zamiejscowego sądu (art. 109 § 3 p.u.s.p.). Z uwagi na konsekwencje finansowe dla sędziego nie mają one jedynie charakteru ostrzegawczego[17].

Organem wykonującym karę upomnienia i nagany jest dla ukaranego sędziego sądu rejonowego i okręgowego – prezes sądu okręgowego, a dla sędziego sądu apelacyjnego – prezes tego sądu.

2. Kary o charakterze finansowym

Karami o charakterze finansowym są: obniżenie uposażenia o 5%–50% na okres od sześciu miesięcy do dwóch lat oraz kara pieniężna w wysokości podlegającego wypłacie za miesiąc poprzedzający wydanie prawomocnego wyroku skazującego jednomiesięcznego wynagrodzenia zasadniczego powiększonego o przysługujący sędziemu dodatek za długoletnią pracę, dodatek funkcyjny i dodatek specjalny (art. 109 § 1 pkt 2a i 2b p.u.s.p.).

Wymierzenie wskazanych kar pociąga za sobą pozbawienie możliwości awansowania na wyższe stanowisko sędziowskie przez okres pięciu lat, niemożność udziału w tym okresie w kolegium sądu, orzekania w sądzie dyscyplinarnym oraz objęcia w sądzie funkcji prezesa sądu, wiceprezesa sądu lub kierownika ośrodka zamiejscowego sądu (art. 109 § 3 p.u.s.p.), a także wydłużenie o trzy lata okresu wymaganego do uzyskania wyższej stawki awansowej, od której zależna jest wysokość wynagrodzenia sędziowskiego (art. 91a § 6 w zw. z § 3 p.u.s.p.). Ponadto sąd dyscyplinarny może zawiesić w czynnościach służbowych sędziego, przeciwko któremu wszczęto postępowanie dyscyplinarne, a w razie zawieszenia obniżyć w granicach od 25% do 50% wysokość wynagrodzenia na czas trwania zawieszenia (art. 129 § 1 i 3 p.u.s.p.)[18].

Nie są to, co prawda, kary bezpośrednio dotyczące treści stosunku ustrojowoprawnego sędziego, co powinno być zasadą w przypadku kar dyscyplinarnych, ale jednocześnie wypełniają one potrzebę istnienia kar pośrednich między karami o charakterze honorowym, typu upomnienie i nagana, a karami wpływającymi na prawo do wykonywania zawodu[19].

Kary finansowe są karami dotkliwymi, zwłaszcza w kontekście daleko idącego ograniczenia w podejmowaniu przez sędziów dodatkowego zarobkowania[20]. Ponadto Krajowa Rada Sądownictwa wskazała na znacząco nieproporcjonalny wymiar

[17] J. Sawiński, *op. cit.*, Nb. 9.

[18] B. Kołecki, *op. cit.*, Nb. 6.

[19] Por. Z. Leoński, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie Polski Ludowej*, Poznań 1959, s. 249, podaję za: R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013, podrozdział 4.2.4.

[20] B. Kołecki, *op. cit.*, Nb. 7.

tych sankcji w stosunku chociażby do sprawców przestępstw stypizowanych w Kodeksie karnym. Istnieje bowiem różnica w ciężarze gatunkowym czynów popełnianych przez sprawców przestępstw określonych w Kodeksie karnym i deliktów dyscyplinarnych, których sprawcami są sędziowie. Tymczasem zgodnie z art. 34 § 1a pkt 4 k.k. sąd może orzec karę polegającą na potrąceniu od 10% do 25% wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd. Dlatego należy negatywnie ocenić porządek prawny, w którym sędzia popełniający delikt dyscyplinarny jest traktowany dużo surowiej niż sprawca przestępstwa[21].

Kara obniżenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego jest także surowsza od recypowanego na grunt sądowych postępowań dyscyplinarnych art. 114 ust. 2 pkt 3 ustawy o służbie cywilnej[22], przewidującego wobec osób zajmujących wyższe stanowiska w służbie cywilnej oraz pracowników służby cywilnej karę obniżenia wynagrodzenia zasadniczego nie więcej niż o 25% – przez okres nie dłuższy niż sześć miesięcy[23].

3. Kary dotyczące stosunku służbowego sędziego, wstrzymujące rozwój jego kariery zawodowej

W karach usunięcia z zajmowanej funkcji i przeniesienia na inne miejsce służbowe można dopatrzyć się elementu represyjnego w postaci czasowego zatrzymania rozwoju kariery zawodowej sędziego[24].

Zgodnie z *opinio communis* wymierzenie kary usunięcia z zajmowanej funkcji musi mieć związek z pełnieniem jakiejkolwiek funkcji (prezesa lub wiceprezesa sądu, przewodniczącego wydziału, kierownika ośrodka zamiejscowego, wizytatora, kierownika sekcji, kierownika szkolenia, rzecznika dyscyplinarnego sędziów sądów powszechnych lub zastępcy rzecznika, patrona dla aplikanta lub też sędziego delegowanego do pełnienia czynności w Ministerstwie Sprawiedliwości czy innej jednostce[25]) przynajmniej w chwili popełnienia przewinienia dyscyplinarnego. Nie do zaakceptowania byłoby wymierzenie takiej kary wobec sędziego, który żadnej funkcji administracyjnej w wymiarze sprawiedliwości nie sprawował. Za taką wykładnią przemawia treść przepisu art. 109 § 1 pkt 3 p.u.s.p., który stanowi o „usunięciu z zajmowanej funkcji", a nie o zakazie sprawowania funkcji[26].

---

[21] *Ibidem*.

[22] Dz.U. 2017, poz. 1889 ze zm.

[23] B. Kołecki, *op. cit.*, Nb. 6.

[24] W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów*..., podrozdział 6.2; wyrok SN z dnia 14 maja 2008 r., SNO 28/08, OSNSD 2008, poz. 51, podaję za: T. Ereciński, J. Gudowski (red.), J. Iwulski, *op. cit.*, s. 490–491.

[25] T. Ereciński, J. Gudowski (red.), J. Iwulski, *op. cit.*, s. 489.

[26] J. Sawiński, *op. cit.*, Nb. 11; W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów. Komentarz*..., s. 95–96.

Możliwe jest jednak orzeczenie tej kary wobec sędziego, który w chwili zarzucanego mu czynu funkcję pełnił, jednakże utracił ją przed wyrokowaniem w sprawie na skutek odwołania z niej bądź rezygnacji z jej sprawowania[27]. W wypadku niepełnienia funkcji w chwili orzekania wymierzenie kary usunięcia z pełnionej funkcji jest uzasadnione tym, że rezygnacja bądź odwołanie z pełnionej funkcji nie przekreślają możliwości jej pełnienia, a ponadto umożliwiają powołanie na tę samą funkcję bez karencji czasowej określonej w art. 109 § 3 p.u.s.p.[28] Istnieje zatem zasadnicza różnica pomiędzy zaprzestaniem pełnienia funkcji na skutek rezygnacji a usunięciem z niej. W doktrynie i judykaturze zauważa się, że rezygnacja z funkcji nie oznacza zakazu pełnienia jej w przyszłości, nie wiążą się też z tym faktem żadne negatywne konsekwencje. Tymczasem kara dyscyplinarna usunięcia z pełnionej funkcji niesie takie konsekwencje[29]. Polega ona na jednostronnym przekształceniu treści stosunku służbowego i stosunku pracy, w szczególności przez zmianę zakresu powierzonych zadań i pozbawienie dodatku funkcyjnego[30]. Ponadto wymierzenie tej kary pociąga za sobą pozbawienie możliwości awansowania na wyższe stanowisko sędziowskie przez okres pięciu lat, niemożność udziału w tym okresie w kolegium sądu, orzekania w sądzie dyscyplinarnym oraz objęcia w sądzie funkcji prezesa sądu, wiceprezesa sądu lub kierownika ośrodka zamiejscowego sądu (art. 109 § 3 p.u.s.p.).

Kara usunięcia z zajmowanej funkcji jest karą surową i powinna być stosowana za poważniejsze przewinienia[31].

Karę usunięcia z zajmowanej funkcji wobec sędziego sądu rejonowego i sędziego sądu okręgowego wykonuje prezes sądu okręgowego, a w przypadku sędziego sądu apelacyjnego – prezes sądu apelacyjnego. Przyjmuje się, że w przypadku gdyby prawomocnym wyrokiem sądu dyscyplinarnego orzeczono karę usunięcia z zajmowanej funkcji prezesa sądu okręgowego lub apelacyjnego, to wykonanie tego orzeczenia należy do Ministra Sprawiedliwości. W praktyce wykonanie takiego orzeczenia będzie się ograniczało do wysłania ukaranemu pisma informującego, że z datą uprawomocnienia się wyroku sądu dyscyplinarnego przestał pełnić funkcję prezesa tego sądu[32].

---

[27] Wyrok SN z dnia 5 czerwca 2002 r., SNO 13/02, LEX nr 470264; wyrok SN z dnia 5 czerwca 2002 r., SNO 11/02, OSNKW 2002, nr 9–10, poz. 86; wyrok SN z dnia 23 czerwca 2005 r., SNO 30/05, OSNSD 2005, poz. 16.

[28] J. Sawiński, *op. cit*., Nb. 12; J. Bodio, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów sądów powszechnych a odpowiedzialność dyscyplinarna radców prawnych*, „Radca Prawny" 2005, nr 1, s. 74.

[29] T. Ereciński, J. Gudowski (red.), J. Iwulski, *op. cit*., s. 489–490; wyrok SN z dnia 17 stycznia 2008 r., SNO 88/07, Legalis nr 511887.

[30] T. Ereciński, J. Gudowski (red.), J. Iwulski, *op. cit*., s. 490; uchwała SN z dnia 4 marca 1999 r., III ZP 2/99, OSNAPiUS 2000, nr 6, poz. 213 z glosą A. Dubowik, OSP 2000, nr 6, poz. 99.

[31] Wyrok SN z dnia 14 maja 2008 r., SNO 28/08, OSNSD 2008, poz. 51, podaję za: T. Ereciński, J. Gudowski (red.), J. Iwulski, *op. cit*., s. 490–491.

[32] W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów. Komentarz…*, s. 131–132.

Kolejną karą wstrzymującą rozwój zawodowy sędziego jest kara przeniesienia na inne miejsce służbowe.

Zdaniem J. Gudowskiego miejsce służbowe oznacza konkretny sąd, w którym sędzia sprawuje władzę, ale także zakres jurysdykcji oraz rodzaj rozpoznawanych przez niego spraw. Powołanie na stanowisko sędziowskie – ze wskazaniem miejsca służbowego – oznacza udzielenie prawa wykonywania władzy sądowniczej o określonym zakresie jurysdykcji, zależnym od rangi stanowiska sędziowskiego. Zmiana zakresu jurysdykcji sędziego może nastąpić albo przez zmianę stanowiska sędziego (przez powołanie na inne stanowisko sędziowskie), albo przez przeniesienie na inne miejsce służbowe, a więc zmianę obszaru, na którym sędzia wykonuje władzę[33].

Kara przeniesienia na inne miejsce służbowe jest karą dotkliwą i surową, która powinna być wymierzona w wypadku niezwykle rażących zaniedbań obowiązków godzących w autorytet wymiaru sprawiedliwości[34], w szczególności powinna być orzekana za ciężkie przewinienia dyscyplinarne, niewymagających jednak całkowitej eliminacji z pełnienia służby[35]. Zdaniem Sądu Najwyższego za przyjęciem, że zachodzą podstawy wymierzenia takiej kary, przemawiają: skala; ciężar gatunkowy czynu; szkoda, jaką obwiniony wyrządził sądowi oraz wymiarowi sprawiedliwości, godząc w jego powagę i dobre imię pracowników[36]. Powinna być ona wymierzana w tych wypadkach, gdy jednocześnie następuje skumulowanie okoliczności obciążających o charakterze zarówno przedmiotowym, jak i podmiotowym[37].

Kara przeniesienia na inne miejsce służbowe może być wykonana przez przeniesienie ukaranego sędziego do orzekania do innego sądu albo wydziału zamiejscowego[38].

Zgodnie z art. 109 § 3a–3c p.u.s.p. kara przeniesienia na inne miejsce służbowe polega na zmianie miejsca służbowego sędziego na znajdujące się w: 1) sądzie rejonowym z siedzibą na obszarze innej apelacji – w przypadku sędziego sądu rejonowego; 2) sądzie okręgowym z siedzibą na obszarze innej apelacji – w przypadku sędziego sądu okręgowego; 3) innym sądzie apelacyjnym – w przypadku sędziego sądu apelacyjnego.

Okręg, apelację lub sąd określa sąd dyscyplinarny w wyroku. W przypadku gdy określenie miejsca służbowego byłoby niecelowe z uwagi na szczegól-

---

[33] J. Gudowski, *Urząd sędziego w prawie o ustroju sądów powszechnych*, „Przegląd Sądowy" 1994, nr 11–12, s. 19–20.

[34] Wyrok SN z dnia 24 września 2014 r., SNO 42/14, Legalis nr 1092071.

[35] Wyrok SN-SD z dnia 9 maja 2003 r., SNO 20/03, OSNSD 2003, nr 1, poz. 11; T. Ereciński, J. Gudowski (red.), J. Iwulski, *op. cit.*, s. 491.

[36] Uzasadnienie wyroku SN z dnia 15 marca 2010 r., SNO 10/10, LEX nr 1288781.

[37] Wyrok SN z dnia 27 stycznia 2003 r., SNO 60/02, OSNSD 2003, nr 1, poz. 22.

[38] J. Paśnik, *Prawo dyscyplinarne w Polsce*, Warszawa 2000, s. 295.

ne okoliczności związane z ukaranym, sąd dyscyplinarny może określić nowe miejsce służbowe sędziego w miejscu znajdującym się w sądzie na obszarze tej samej apelacji.

W piśmiennictwie słusznie wskazuje się, że wprowadzenie zasady zmiany miejsca służbowego ukaranego sędziego poza apelację, w której dotychczas orzekał, istotnie zaostrza faktyczną dolegliwość tej kary dyscyplinarnej. Oznacza bowiem *de facto* oderwanie sędziego nie tylko od jego środowiska zawodowego, lecz także od środowiska rodzinnego i towarzyskiego. B. Kołecki trafnie zauważa, że regulacja ta narusza zasadę indywidualizacji odpowiedzialności dyscyplinarnej, prowadząc do obciążenia konsekwencjami orzeczonej kary dyscyplinarnej nie tylko sędziego, ale i jego najbliższej rodziny, wprowadzając trudności w organizacji życia rodzinnego, zwłaszcza w sytuacji posiadania małoletnich zstępnych, i przesądza o rażącej dotkliwości tej kary również w stosunku do osób trzecich[39]. Wprowadzoną regulację należy ocenić negatywnie także w kontekście konstytucyjnie gwarantowanych ograniczeń dotyczących nieprzenoszalności sędziego[40].

Sąd dyscyplinarny w wyroku wskazuje konkretny okręg apelacyjny, do którego przeniesienie następuje[41]. Decyzja w tym przedmiocie leży w gestii sądu dyscyplinarnego, a jego wykonanie – w gestii Ministra Sprawiedliwości (art. 123 § 3 p.u.s.p.).

Pozostawienie Ministrowi Sprawiedliwości możliwości dowolnego określenia nowego miejsca służbowego przenoszonego sędziego jeszcze bardziej zwiększałoby jego (i tak już rozbudowaną) władzę w stosunku do sędziów. Prowadziłoby bowiem do sytuacji, że organ administracji rządowej w istotny sposób wpływałby na rzeczywistą dolegliwość kary dyscyplinarnej orzeczonej przez sąd. Rozwiązanie takie naruszałoby konstytucyjny podział władz (art. 10 ust. 2 Konstytucji RP), odrębność władzy sądowniczej (art. 173 Konstytucji RP) i kompetencję sądów do sprawowania wymiaru sprawiedliwości (art. 175 Konstytucji RP)[42], a także zasadę nieprzenoszalności sędziego wbrew jego woli (art. 180 ust. 2 Konstytucji RP)[43]. Mogłoby również stanowić kolejny środek nacisku w stosunku do niepokornych sędziów. Dlatego sąd dyscyplinarny jest uprawniony do określenia granic władzy Ministra Sprawiedliwości w tym zakresie i pozostawienia mu – ze względów organizacyjnych – prawa do ozna-

---

[39] B. Kołecki, *op. cit.*, Nb. 7.

[40] *Ibidem*.

[41] J. Sawiński, *op. cit.*, Nb. 15.

[42] *Ibidem*; wyrok SN z dnia 23 czerwca 2005 r., SNO 31/05, LEX nr 471922; wyrok SN z dnia 27 lipca 2006 r., SNO 34/06, LEX nr 568942; wyrok SN z dnia 29 czerwca 2007 r., SNO 37/07, LEX nr 471784; wyrok SN z dnia 15 marca 2010 r., SNO 10/10, LEX nr 1288781.

[43] A. Nikiel, *Czy dyscyplinarne przeniesienie sędziego jest zgodne z Konstytucją*, „Rzeczpospolita PCD” 2009, nr 2, s. 14–15.

czenia konkretnego, nowego miejsca służbowego sędziego na wyznaczonym obszarze[44].

Orzeczenie kary dyscyplinarnej przeniesienia na inne miejsce służbowe, poza skutkami przewidzianymi w art. 109 § 3 p.u.s.p. (pozbawienie możliwości awansowania na wyższe stanowisko sędziowskie przez okres pięciu lat, niemożność udziału w tym okresie w kolegium sądu, orzekania w sądzie dyscyplinarnym oraz objęcia w sądzie funkcji prezesa sądu, wiceprezesa sądu lub kierownika ośrodka zamiejscowego sądu), powoduje, że sędziemu nie przysługuje zwrot kosztów przeniesienia (art. 76 p.u.s.p.) oraz zwrot kosztów przejazdu z miejsca zamieszkania do siedziby sądu (art. 95 § 3 p.u.s.p.). Zakaz awansowania formalnie nie dotyczy natomiast tzw. awansu poziomego, czyli uzyskania wynagrodzenia zasadniczego w wyższej stawce, jednakże zgodnie z art. 91a § 6 p.u.s.p. okres pracy na danym stanowisku sędziowskim wymagany do uzyskania wyższej stawki wynagrodzenia ulega wydłużeniu o trzy lata w przypadku ukarania dyscyplinarnego w tym czasie[45].

W doktrynie podkreśla się, że przeniesienie sędziego na inne miejsce służbowe może być traktowane jako kara dlatego, że stanowi przełamanie zasady nieprzenoszalności sędziego wbrew jego woli (art. 180 ust. 2 Konstytucji RP oraz art. 75 § 1 p.u.s.p.). Karę tę należy jednak wyraźnie odróżnić od przeniesienia sędziego bez jego zgody, gdy wymaga tego wzgląd na powagę stanowiska, na wniosek kolegium właściwego sądu (art. 75 § 2 pkt 3 p.u.s.p.). W obu tych przypadkach o przeniesieniu orzeka wprawdzie sąd dyscyplinarny, lecz inne są przesłanki jej orzeczenia. Wymaganie przeniesienia przez sąd dyscyplinarny ze względu na powagę stanowiska wynika ze stwierdzenia okoliczności wprawdzie dotyczących sędziego, ale z reguły przez niego niezawinionych, w tym niestanowiących przewinienia dyscyplinarnego. Nie jest zatem karą dyscyplinarną, lecz konsekwencją regulacji art. 180 ust. 2 Konstytucji RP[46].

5. Kara o charakterze eliminacyjnym

Ostatnią, a zarazem najdotkliwszą karą dyscyplinarną jest złożenie sędziego z urzędu. Urząd sędziego oznacza ogół wykonywanych przez sędziego powinności związanych z zajmowaniem konkretnego stanowiska. Chodzi tu zarówno o czynności jurysdykcyjne *sensu stricto*, jak i o czynności związane ze sprawowaniem jurysdykcji w sposób pośredni, a więc np. czynności z zakresu administracji sądowej[47].

---

[44] T. Ereciński, J. Gudowski (red.), J. Iwulski, *op. cit.*, s. 494; wyrok SN-SD z dnia 23 czerwca 2005 r., SNO 31/05, OSNSD 2005, nr 1, poz. 17; wyrok SN z dnia 29 czerwca 2007 r., SNO 37/07, LEX nr 471784; wyrok SA w Krakowie z dnia 8 września 2017 r., ASD 2/17, Legalis nr 1820514.

[45] T. Ereciński, J. Gudowski (red.), J. Iwulski, *op. cit.*, s. 495.

[46] *Ibidem*, s. 494–495.

[47] J. Gudowski, *op. cit.*, s. 23.

Zdaniem J. Gudowskiego wśród elementów określających urząd sędziego dominują te, które formują pryncypia władzy sądowniczej: niezależność sądów i niezawisłość sędziów, a więc jego status, sposób powoływania i odwoływania, trwałość urzędu, zakres odpowiedzialności sądowej i dyscyplinarnej. Na plan dalszy schodzą natomiast czysto procesowe uprawnienia i obowiązki sędziego[48].

Przyjmuje się, że kara złożenia sędziego z urzędu jest najbardziej dolegliwa, gdyż wiąże się z dożywotnim pozbawieniem uprawnień przysługujących ukaranemu ze względu na przynależność do danej grupy zawodowej, powoduje utratę dotychczasowej pozycji społecznej i źródła utrzymania oraz konieczność podjęcia nowego zawodu[49].

Kara złożenia sędziego z urzędu może być orzeczona jedynie za dopuszczenie się najcięższego przewinienia dyscyplinarnego[50]. Nie oznacza to jednak, że karę najsurowszą należy stosować zawsze, bez względu na okoliczności sprawy. Stanowisko takie byłoby *contra legem*, gdyż p.u.s.p. nie ogranicza co do zasady możliwości różnicowania kar dyscyplinarnych nawet przy ciężkich przewinieniach służbowych[51].

Zdaniem Sądu Najwyższego kara złożenia z urzędu powinna być orzekana wobec sędziego, który w sposób rażący narusza prawo, popełniając przewinienie dyscyplinarne wyczerpujące znamiona umyślnego przestępstwa[52]. Popełnienie przez sędziego takiego przewinienia stanowi wyraz tak rażącego lekceważenia porządku prawnego, że z reguły powoduje utratę kwalifikacji do sprawowania urzędu sędziego, niezależnie od oceny jego wcześniejszej służby, i uzasadnia wymierzenie najsurowszej z kar dyscyplinarnych. Tego rodzaju przewinienie nie tylko bowiem dyskwalifikuje sędziego, od którego wymaga się nieskazitelnego charakteru, lecz także podważa zaufanie obywateli do wymiaru sprawiedliwości[53]. Prawidłową tendencją jest więc – zdaniem W. Kozielewicza i P. Wypycha – orzekanie tej kary w sprawach za przewinienia dyscyplinarne, zawierające jednocześnie znamiona przestępstwa umyślnego, choć może być orzekana również za inne dolegliwe przewinienia służbowe sędziego, niewyczerpujące znamion przestępstwa[54].

---

[48] *Ibidem*, s. 17.

[49] Ł. Korózs, M. Sztorc, *op. cit.*, s. 155–156.

[50] Z. Czeszejko, Z. Krzemiński, *op. cit.*, s. 22.

[51] Wyrok SN z dnia 5 grudnia 2005 r., SNO 60/05, LEX nr 471992.

[52] Wyrok SN-SD z dnia 15 września 2004 r., SNO 32/04, OSNSD 2004, nr 2, poz. 38.

[53] Wyrok SN z dnia 15 listopada 2017 r., SNO 35/17, Legalis nr 1715419.

[54] W. Kozielewicz, P. Wypych, *Analiza orzecznictwa Sądu Najwyższego w sprawach dyscyplinarnych, w których wymierzono bądź żądano wymierzenia kary dyscyplinarnej – złożenia sędziego z urzędu (okres 1 październik 2001 r. – 31 grudzień 2004 r.)*, OSNSD 2004, nr 2, poz. 89, s. 379–380; wyrok SN z dnia 27 marca 2007 r., SNO 13/07, LEX nr 471820; wyrok SN z dnia 27 sierpnia 2007 r., SNO 47/07, LEX nr 319875.

W piśmiennictwie podkreśla się, że orzeczenie kary złożenia sędziego z urzędu następuje wówczas, gdy przypisany w wyroku sądu delikt dyscyplinarny prowadzi do stwierdzenia, że sędzia utracił atrybut nieskazitelności charakteru, a tym samym nie może w dalszym ciągu pełnić służby. Kara ta ma za zadanie spełnić także funkcję ochronną w postaci ochrony wymiaru sprawiedliwości w aspekcie jego prawidłowego funkcjonowania, interesów obywateli oraz dobrego imienia sędziów i sądownictwa w ogólności[55].

Zdaniem W. Kozielewicza element prewencji indywidualnej jest w wypadku kary złożenia sędziego z urzędu oczywistą jej konsekwencją, gdyż kara ta pociąga za sobą utratę możliwości ponownego powołania ukaranego na stanowisko sędziowskie (art. 109 § 4 p.u.s.p.). Kara złożenia sędziego z urzędu rozstrzyga więc przede wszystkim o jego nieprzydatności do wykonywania tego zawodu[56].

Prawomocne orzeczenie kary złożenia sędziego z urzędu pociąga za sobą – z mocy prawa – utratę urzędu i stanowiska, a stosunek służbowy sędziego wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia (art. 68 § 2 p.u.s.p.). Wymierzenie tej kary skutkuje dodatkowo utratą możliwości ponownego powołania ukaranego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim (art. 109 § 4 p.u.s.p.). Skutek ma charakter bezterminowy i bezwzględny w tym znaczeniu, że żadne okoliczności nie mogą go uchylić (nie dotyczy tej kary zatarcie skazania przewidziane w art. 124 § 2 p.u.s.p.)[57]. Kara złożenia sędziego z urzędu, eliminując go ze stanu sędziowskiego, stanowi ingerencję w konstytucyjne prawo do wolności wyboru i wykonywania zawodu (art. 65 ust. 1 Konstytucji RP)[58].

Należy zatem zwrócić uwagę na problem konstytucyjności rozwiązania polegającego na dożywotnim pozbawieniu sędziego prawa wykonywania zawodu, zwłaszcza że sędzia jako jedyny, spośród pozostałych zawodów prawniczych, nie ma prawa ubiegać się o ponowne powołanie na stanowisko. *Mutatis mutandis* aktualne w tym zakresie pozostają argumenty Trybunału Konstytucyjnego, który uznał za niezgodne z Konstytucją RP przepisy stanowiące, że skreślenie z listy osób uprawnionych do wykonywania określonego zawodu, będące skutkiem orzeczenia kary pozbawienia prawa wykonywania zawodu, pozbawia prawa ubiegania się o ponowny wpis. Przepisy te zdaniem Trybunału ingerują w gwarantowaną przez art. 65 ust. 1 Konstytucji RP wolność wyboru i wolność wykonywania zawodu

[55] J. Sawiński, *op. cit.*, Nb. 17.

[56] W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów...*, podrozdział 6.2.

[57] T. Ereciński, J. Gudowski (red.), J. Iwulski, *op. cit.*, s. 495–496; Zdaniem J. Sawińskiego (*op. cit.*, Nb. 20) jedyną możliwością odzyskania stanowiska jest wyrok zapadły na skutek ewentualnego wznowienia postępowania.

[58] Uzasadnienie uchwały SN z dnia 30 czerwca 2008 r., I KPZ 11/08, LEX nr 393991; K. Papke-Olszauskas, *Możliwość zaostrzenia kary w odwoławczym postępowaniu dyscyplinarnym. Glosa do uchwały SN z dnia 30 czerwca 2008 r., I KZP 11/08*, „Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa" 2009, nr 4, s. 125–130.

w sposób naruszający zasadę proporcjonalności wynikającą z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Tak drastyczne ograniczenie konstytucyjnej wolności jak dożywotnie zamknięcie drogi powrotu do zawodu nie jest konieczne w demokratycznym państwie prawnym, by zapewnić właściwą ochronę praw osób korzystających z usług świadczonych przez zrzeszonych w samorządach przedstawicieli zawodów zaufania publicznego[59]. W doktrynie podkreśla się, że wystarczającym sposobem, by zapewnić ochronę tych dóbr, jest weryfikacja, czy kandydat na stanowisko sędziego, który wcześniej został złożony z urzędu sędziego, spełnia wymóg nieskazitelności charakteru. Nie można z góry wykluczyć, że były sędzia po pewnym czasie od złożenia z urzędu, dzięki przykładnemu życiu czy zaangażowaniu się w działalność na rzecz społeczeństwa, nie odzyska przymiotu nieskazitelności, zwłaszcza gdy czyn, za który został ukarany, nie był poważniejszym przestępstwem[60].

W doktrynie zwraca się uwagę także na wysoce represyjny charakter kary złożenia sędziego z urzędu, która odpowiada poniekąd środkowi karnemu w postaci zakazu zajmowania określonego stanowiska lub wykonywania określonego zawodu. Poniekąd, gdyż Kodeks karny nie zna takiej sankcji jak pozbawienie prawa do wykonywania zawodu na zawsze. Zdaniem A. Bojańczyka wysoce represyjny charakter kary złożenia z urzędu, znacznie przewyższający surowością analogiczny środek karny, przesądza o tym, że odpowiedzialność dyscyplinarna, przynajmniej w zakresie represyjności sankcji, musi być uznana za swoistą odmianę odpowiedzialności karnej[61]. Także R. Giętkowski podkreśla, że dyscyplinarne pozbawienie prawa wykonywania zawodu nie może być bardziej surowe niż takie pozbawienie na gruncie prawa karnego, z założenia bardziej represyjnego niż prawo dyscyplinarne. Środek karny z art. 39 pkt 2 k.k. (zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu) i z art. 39 pkt 2a k.k. (zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi) zawsze orzeka się na okres od roku do lat 15, dożywotnio zaś tylko wyjątkowo, w sytuacjach wyraźnie wskazanych w ustawie (art. 43 § 1 oraz art. 41 § 1a i 1b k.k.)[62].

Wykonanie kary złożenia sędziego z urzędu należy do Ministra Sprawiedliwości i polega na zawiadomieniu sędziego o wygaśnięciu stosunku służbowego,

---

59 Wyrok TK z dnia 18 października 2010 r., K 1/09, OTK-A 2010, nr 8, poz. 76.

60 R. Giętkowski, *op. cit.*, podrozdział 4.2.5.

61 A. Bojańczyk (*Z problematyki relacji między odpowiedzialnością dyscyplinarną a karną (na przykładzie odpowiedzialności dyscyplinarnej zawodów prawniczych)*, „Państwo i Prawo" 2004, z. 9, s. 27) uważa, że jest to tylko „swoista odmiana", a nie rodzaj odpowiedzialności tożsamy z odpowiedzialnością karną, dlatego że materialne prawo dyscyplinarne nie posługuje się aż tak dotkliwymi karami jak ograniczenie czy pozbawienie wolności.

62 Por. S. Pawłowski, *Charakter prawny kary zakazu wykonywania wolnego zawodu*, [w:] *Sankcje administracyjne. Blaski i cienie*, red. M. Stahl, R. Lewicka, M. Lewicki, Warszawa 2011, s. 365–367, podaję za: R. Giętkowski, *op. cit.*, podrozdział 4.2.4.

tj. o utracie urzędu i stanowiska (art. 123 § 3 i 72 p.u.s.p.). W doktrynie wskazuje się, że w sytuacjach uregulowanych w art. 120 § 2 p.u.s.p. wykonanie tej kary może polegać także na „zarządzeniu złożenia z urzędu". Skoro konsekwencją kary złożenia z urzędu jest rozwiązanie stosunku pracy jako elementu stosunku służbowego, to prezes właściwego sądu – mimo że nie wykonuje tej kary – powinien w imieniu pracodawcy (art. 3^1 k.p.) wykonać czynności związane z ustaniem stosunku pracy, np. wypłacić zaległe należności, ekwiwalent za urlop wypoczynkowy itp.[63]

O prawomocnym przeniesieniu sędziego na inne miejsce służbowe i złożeniu sędziego z urzędu Minister Sprawiedliwości obwieszcza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski" (art. 109b p.u.s.p.).

ZASADY WYMIARU KAR DYSCYPLINARNYCH

W prawie dyscyplinarnym obowiązuje fundamentalna zasada *nulla sanctio sine lege*, z której wynika wymóg ścisłego, ustawowego określenia sankcji co do rodzaju i co do ich granic. Obowiązywanie tej zasady w prawie dyscyplinarnym można także wyprowadzić z konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego, wymagającego przyjęcia na gruncie prawa dyscyplinarnego, jako prawa represyjnego, podstawowych standardów prawa karnego[64].

Dotychczas określonemu przewinieniu dyscyplinarnemu nie była przypisana konkretna kara dyscyplinarna, gdyż sankcje dyscyplinarne wymienione w art. 109 § 1 p.u.s.p. dotyczyły wszystkich przewinień dyscyplinarnych. *De lege lata* przepis art. 109 § 1a p.u.s.p. stanowi, że za przewinienie dyscyplinarne określone w art. 107 § 1 pkt 2–4 p.u.s.p. (działania lub zaniechania mogące uniemożliwić lub istotnie utrudnić funkcjonowanie organu wymiaru sprawiedliwości; działania kwestionujące istnienie stosunku służbowego sędziego, skuteczność powołania sędziego lub umocowanie konstytucyjnego organu Rzeczypospolitej Polskiej; działalność publiczną niedającą się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów) wymierza się karę przeniesienia sędziego na inne miejsce służbowe lub karę złożenia sędziego z urzędu, a w przypadku mniejszej wagi – karę, o której mowa w § 1 pkt 2a, 2b lub 3, czyli obniżenie wynagrodzenia, karę

[63] Ponadto jeżeli orzeczona została kara złożenia sędziego z urzędu, a sąd dyscyplinarny wcześniej nie zawiesił sędziego w czynnościach służbowych, wyrok wywołuje zawieszenie sędziego w czynnościach służbowych, z jednoczesnym obniżeniem do 50% jego wynagrodzenia na czas trwania zawieszenia (art. 123 § 1 p.u.s.p.). Zob. T. Ereciński, J. Gudowski (red.), J. Iwulski*, op. cit.*, s. 563–564.

[64] W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów w świetle ustawy z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych – kwestie procesowe i materialne*, „Krajowa Rada Sądownictwa" 2017, nr 2, s. 65–77.

pieniężną lub usunięcie z zajmowanej funkcji[65]. W ten sposób przełamano zasadę, zgodnie z którą w postępowaniu dyscyplinarnym – w odróżnieniu od postępowania karnego – z poszczególnymi czynami nie były związane określone kary. Wprowadzenie kategoryzacji kar dyscyplinarnych za określone rodzaje przewinień dyscyplinarnych należy ocenić negatywnie, zwłaszcza w kontekście przypisania określonych kar dyscyplinarnych wyłącznie za nowe rodzaje przewinień dyscyplinarnych. Pojawia się pytanie o cel takiej regulacji. Czy ma to być kolejny pomysł na uciszanie niepokornych sędziów?

Przeciwko wprowadzeniu kategoryzacji kar dyscyplinarnych do konkretnych rodzajów przewinień dyscyplinarnych przemawia fakt, że nie da się wprowadzić – na wzór sankcji karnych przypisanych określonym przestępstwom – wykazu kar przynależnych poszczególnym przewinieniom dyscyplinarnym. Obiektywna niemożność stworzenia wyczerpującego katalogu przewinień dyscyplinarnych spowodowana jest m.in. zmieniającymi się stosunkami społecznymi. Ponadto często przewinienia dyscyplinarne są oceniane nie tylko na płaszczyźnie normatywnej, lecz także na płaszczyźnie zawodowej, etycznej[66]. Powinna zatem obowiązywać zasada, że do każdego czynu będącego przewinieniem służbowym lub uchybieniem godności urzędu, mogą być stosowane wszystkie kary. Dotychczas przyjmowano, że – wbrew zasadzie określoności kar – z tytułu każdego przewinienia dyscyplinarnego możliwe jest wymierzenie każdej z sankcji w katalogu kar dyscyplinarnych[67]. Zdaniem L. Gardockiego przyjęcie takiej zasady nakłada na sądy dyscyplinarne obowiązek uważnego operowania karami i właściwego dostosowania rodzaju kary do rodzaju popełnionego czynu. Rozpiętość dolegliwości pomiędzy najłagodniejszą karą upomnienia a najsurowszą (złożenia sędziego z urzędu) jest znaczna, co oznacza, że i rozpiętość wagi czynów, do których stosowane są te kary, jest duża. Prawo o ustroju sądów powszechnych nie daje żadnych wskazówek co do okoliczności, jakie sąd dyscyplinarny powinien wziąć pod uwagę przy stosowaniu rodzaju kary, dlatego zasady przyjęte w tym względzie w Kodeksie karnym mogą być pomocne. Zdaniem powołanego autora należy więc w tym zakresie wykorzystać ogólne zasady proporcjonalności kary w stosunku do wagi i rodzaju czynu oraz polegać na doświadczeniu sędziowskim członków składu orzekającego[68].

---

[65] M. Skwarcow, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów oraz postępowanie przed rzecznikiem dyscyplinarnym na podstawie Prawa o ustroju sądów powszechnych (po ostatnich zmianach ustawowych i wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 15.07.2021 r., C-791/19)*, „Przegląd Sądowy” 2021, nr 11–12, s. 65–84.

[66] W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów…*, podrozdział 6.2.

[67] A.J. Szwarc, *Znaczenie i problemy odpowiedzialności dyscyplinarnej w sporcie*, [w:] *Odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie*, red. A.J. Szwarc, Poznań 2001, s. 25–26.

[68] Niebezpieczeństwo rozbieżności orzecznictwa sądów dyscyplinarnych w odniesieniu do podobnych czynów i w podobnych sytuacjach podmiotowych zostało zażegnane przez publikację

Orzeczenie odpowiedniej kary pozostawione jest ocenie sądu dyscyplinarnego, który powinien zachować proporcje między rodzajem przewinienia a rodzajem kary. Wymiar kary powinien być uzależniony przede wszystkim od ciężaru gatunkowego przewinienia dyscyplinarnego – niższy w przypadku zawinionego, lecz drobnego uchybienia w czynnościach służbowych, oraz wyższy w przypadku najcięższego przewinienia dyscyplinarnego, jakim jest popełnienie czynu zabronionego pod groźbą kary. Ewentualne okoliczności obciążające i łagodzące powinny być uwzględniane w dalszej kolejności. W przypadku popełnienia przewinienia dyscyplinarnego o największym ciężarze gatunkowym, do których należy czyn popełniony przez obwinionego, nie jest wykluczone uwzględnienie okoliczności łagodzących uzasadniających odstąpienie od wymierzenia najsurowszej kary[69]. Kara złożenia z urzędu, jako najsurowsza z kar dyscyplinarnych, powinna być przy tym wymierzana za bardzo ciężkie przewinienia dyscyplinarne, w sytuacji skumulowania się okoliczności obciążających o charakterze podmiotowym i przedmiotowym. Dlatego też jej wymierzenie wymaga, aby przypisane obwinionemu przewinienie dyscyplinarne było nacechowane najwyższym stopniem winy i społecznej szkodliwości[70]. Rodzaj, rozmiar, liczba i stopień zawinienia deliktów dyscyplinarnych wpływają na wymierzenie adekwatnej kary dyscyplinarnej, która powinna spełniać nie tylko funkcje represyjne, lecz także funkcje wychowawcze i prewencyjne[71].

Porównując kary dyscyplinarne z sankcjami karnymi, W. Kozielewicz zauważa, że sankcja karna w postaci zagrożenia przewidzianego w ustawie jest dostosowana do typów przestępstw, których znamiona mają w większości charakter obiektywny. W przepisie karnym określa się sankcję karną grożącą za popełnienie opisanego w nim czynu zabronionego[72]. Przez ustawowe zagrożenie karą należy rozumieć zagrożenie przewidziane w sankcji przepisu określającego dany typ

orzeczeń Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego, które służą ujednoliceniu orzecznictwa dyscyplinarnego i ułatwiają pracę rzecznikom dyscyplinarnym oraz sądom dyscyplinarnym pierwszej instancji. Tak: L. Gardocki, *Wstęp do orzecznictwa Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego, 2002, nr 1–2*, Warszawa 2003; idem, *Prawnokarna problematyka sędziowskiej odpowiedzialności dyscyplinarnej*, [w:] *Przestępstwo – kara – polityka kryminalna. Problemy tworzenia i funkcjonowania prawa. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Tomasza Kaczmarka*, Kraków 2006, passim. Wcześniej nie istniała możliwość publikacji orzeczeń dyscyplinarnych ze względu na tajność postępowania dyscyplinarnego. Od czasu wejścia w życie Prawa o ustroju sądów powszechnych z 2001 r., wprowadzającego jawność postępowania dyscyplinarnego, pojawiła się szansa na ujednolicenie orzecznictwa dyscyplinarnego. Orzeczenia te stanowią także swoisty zbiór „precedensów", dający możliwość porównania charakteru czynów i orzeczonych kar. Zob. E. Warzocha, *Niektóre zagadnienia odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów sądów powszechnych*, „Nowe Prawo" 1988, nr 1, s. 55–56.

[69] Wyrok SN z dnia 27 marca 2007 r., SNO 13/07, LEX nr 471820.

[70] Wyrok SN z dnia 31 stycznia 2013 r., SNO 56/12, Legalis nr 1364822.

[71] Wyrok SN z dnia 29 października 2009 r., SNO 81/09, Legalis nr 303969.

[72] W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów…*, podrozdział 6.2.

przestępstwa[73], co oznacza, że dla ustalenia kary, jaką jest zagrożone dane przestępstwo, ma znaczenie jedynie kara przewidziana za to przestępstwo w przepisie części szczególnej Kodeksu karnego lub innej ustawy karnej[74]. Niektórzy autorzy, krytykując to stanowisko, wskazują, że ustawowe zagrożenie w prawie karnym współwyznaczają nie tylko kary wymienione w przepisie określającym znamiona danego typu czynu zabronionego, lecz również wszelkie inne kary, które w takim samym sensie jak te pierwsze grożą za każdy czyn zabroniony podpadający pod te znamiona, niezależnie od tego, jakie przepisy miałyby stanowić podstawę ich wymiaru[75].

W p.u.s.p. nie zostały określone zasady wymiaru kar dyscyplinarnych. W doktrynie i judykaturze zgodnie przyjmuje się jednak, że dostosowując karę dyscyplinarną do rodzaju przewinienia dyscyplinarnego, sąd dyscyplinarny powinien stosować odpowiednio zasady wymiaru kary określone w prawie karnym. Wprawdzie p.u.s.p. nie zawiera przepisu, na wzór art. 128 p.u.s.p., odsyłającego do odpowiedniego stosowania do przewinień dyscyplinarnych przepisów części ogólnej Kodeksu karnego i tylko w kilku przepisach p.u.s.p. znajduje się nawiązanie do instytucji z Kodeksu karnego: art. 108 § 4 p.u.s.p. (przedawnienie), art. 109 § 1a p.u.s.p. (przewinienie dyscyplinarne mniejszej wagi), art. 119 p.u.s.p. (znamiona przestępstwa), art. 130 § 1 p.u.s.p. (popełnienie przestępstwa)[76].

Konsekwencją tego ustawowego niedookreślenia stało się kształtowanie zasad odpowiedzialności dyscyplinarnej na podstawie zasad wymiaru kary przyjętych w postępowaniu karnym. Orzecznictwo dyscyplinarne Sądu Najwyższego przejęło z prawa karnego materialnego oparcie odpowiedzialności dyscyplinarnej na zasadzie winy i konstruowanie przesłanek winy, a jako podstawowe kryteria wymiaru kary – stopień zawinienia, stopień społecznej szkodliwości, zasady wymiaru kary określone w art. 53 k.k. i szeroko wypracowany w doktrynie katalog okoliczności obciążających i łagodzących, a także reguły wyłączenia odpo-

---

[73] Postanowienie SN z dnia 6 września 2000 r., III KKN 337/00, OSNKW 2000, nr 9–10, poz. 81.

[74] Uzasadnienie uchwały SN z dnia 24 lutego 1999 r., I KZP 27/98, OSNKW 1999, nr 3–4, poz. 11; W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów…*, podrozdział 6.2.

[75] J. Majewski, *O ustawowym zagrożeniu i innych pojęciach związanych z nadzwyczajnym wymiarem kary (w języku Kodeksu karnego)*, [w:] *Nadzwyczajny wymiar kary. Materiały V Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2009, s. 21–24, podaję za: W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów…*, podrozdział 6.2.

[76] W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego za wykroczenie*, [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, t. 2, LEX/el. 2012; J. Sawiński, *op. cit.*, Nb. 3. Na temat stosowania przepisów Kodeksu karnego do postępowania dyscyplinarnego zob. także: J.R. Kubiak, J. Kubiak, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów*, „Przegląd Sądowy” 1994, nr 4, s. 5; K. Dudka, *Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego w postępowaniu dyscyplinarnym wobec notariuszy*, „Rejent” 2010, nr 3 (specjalny), s. 198; P. Czarnecki, *Stosowanie kodeksu karnego w postępowaniach dyscyplinarnych*, „Państwo i Prawo” 2017, z. 10, s. 100–113.

wiedzialności karnej[77], co stanowi wyraźne nawiązanie do podstawowych zasad ujętych w części ogólnej Kodeksu karnego dotyczących wymiaru kary[78]. Ocena z punktu widzenia stopnia społecznej szkodliwości przypisanego obwinionemu przewinienia dyscyplinarnego powinna uwzględniać przesłanki wskazane w art. 115 § 2 k.k., do których należą: rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, waga naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać zamiaru, motywacja sprawcy, rodzaj naruszonych przez niego reguł ostrożności i stopień ich naruszenia. Do okoliczności tych nie należą elementy podmiotowe niezwiązane z czynem, w tym zachowanie się sprawcy przed i po jego popełnieniu[79], czy też dotychczasowy nienaganny przebieg służby, wymagany od każdego sędziego[80]. Odpowiednikiem społecznej szkodliwości czynu w postępowaniu dyscyplinarnym jest ujemny wpływ przewinienia na wykonywaną służbę i (albo) godność urzędu sędziego[81].

Sąd dyscyplinarny, wymierzając kary za poszczególne przewinienia dyscyplinarne, powinien wziąć pod uwagę wszelkie okoliczności sprawy – nie tylko warunki oraz właściwości osobiste obwinionego, ale i stopień społecznej szkodliwości czynu[82]. Zasadą prawidłowego wymiaru kary jest więc baczenie, by kara ta nie przekraczała ustalonego stopnia zawinienia osoby obwinionej[83]. Ocena co do współmierności lub niewspółmierności orzeczonej kary może być jednak przeprowadzona dopiero po dokonaniu prawidłowych ustaleń faktycznych w wyniku przeprowadzenia zgodnego z procedurą postępowania dyscyplinarnego[84].

Istotą rozstrzygania o karze w postępowaniu dyscyplinarnym nie powinno więc być nieokreślone bliżej jej stopniowanie, ale – przy uwzględnieniu przewidzianego prawem katalogu kar – wymierzenie kary sprawiedliwej, odpowiadającej wadze przewinienia i stopniowi winy sprawcy, spełniającej cele w zakresie prewencji[85]. Kara dyscyplinarna musi w sposób dotkliwy, ale współmierny speł-

[77] J. Sawiński, *op. cit.*, Nb. 4–5; T. Ereciński, J. Gudowski (red.), J. Iwulski, *op. cit.*, s. 482.

[78] W. Kozielewicz, P. Wypych, *op. cit.*, s. 364, 374–375.

[79] Uzasadnienie wyroku SN z dnia 17 czerwca 2008 r., SNO 46/08, LEX nr 1288909; wyrok SN z dnia 17 lipca 2012 r., SNO 35/12, Legalis nr 549957; wyrok SN z dnia 14 lutego 2007 r., SNO 77/06, OSNSD 2007, poz. 3; wyrok SN z dnia 28 maja 2008 r., SNO 34/08, OSNSD 2008, poz. 54; W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów w świetle ustawy z 27.07.2001...*, s. 65–77.

[80] Wyrok SN z dnia 21 czerwca 2012 r., SNO 30/12, Legalis nr 558674.

[81] Wyrok SD z dnia 9 stycznia 1995 r., SD 1/94, podaję za: W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego za wykroczenie...*; J.R. Kubiak, J. Kubiak, *op. cit.*, s. 3 i n.

[82] Wyrok SN-SD z dnia 11 lutego 2003 r., SNO 4/03, OSNSD 2003, nr 1, poz. 5.

[83] Wyrok SN-SD z dnia 22 października 2003 r., SNO 22/03, OSNSD 2003, nr 2, poz. 57.

[84] Wyrok SN-SD z dnia 20 marca 2003 r., SNO 11/03, OSNSD 2003, nr 1, poz. 9.

[85] Wyrok SN z dnia 7 grudnia 2017 r., SNO 42/17, Legalis nr 1704950.

niać przesłanki prewencji indywidualnej i ogólnej[86]. Powinna zatem stanowić dolegliwość, ale właściwą i proporcjonalną do przewinienia dyscyplinarnego[87], wagi przewinienia i stopnia zawinienia obwinionego, a także realizować cele wychowawcze i zapobiegawcze w odniesieniu do środowiska sędziowskiego. Kara musi być też elementem represyjnym adekwatnym do wskazanych wyżej elementów, uwzględniającym postawę obwinionego sędziego, w tym kwestię jego poprzedniej karalności[88]. Każde przewinienie służbowe, niezależnie od jego charakteru, powinno być zatem ocenione pod względem przedmiotowym (szkodliwość dla służby) i podmiotowym (stopień zawinienia)[89].

PODSUMOWANIE

Przeprowadzona analiza wskazuje na istniejącą tendencję do stosowania przez sądy dyscyplinarne zasad i instytucji z części ogólnej Kodeksu karnego, jak np. założenia wymiaru kary. Jakkolwiek nie wszystkie z nich da się zastosować ze względu na specyfikę postępowania dyscyplinarnego, to jednak represyjny charakter kar dyscyplinarnych uzasadnia potrzebę posiłkowego stosowania niektórych rozwiązań z części ogólnej prawa karnego w postępowaniu dyscyplinarnym[90] oraz wskazuje na podobieństwa i różnice odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej[91]. Podobieństwa widoczne są przy wymiarze kar dyscyplinarnych, przy którym – jak wspomniano – brane są pod uwagę założenia wymiaru kary z art. 53 k.k., ustalenie stopnia winy, uwzględnienie stopnia społecznej szkodliwości czynu, a także cele zapobiegawcze i wychowawcze kary.

Przyjmuje się, że przepisy prawa dyscyplinarnego mają charakter represyjny, a stopień dolegliwości zależy przede wszystkim od charakteru orzekanych sankcji. Sankcje dyscyplinarne są zaś środkiem przymusu państwowego i mają charakter karny[92]. Jako środki przymusu państwowego sankcje dyscyplinarne stanowią albo ograniczenie praw przysługujących każdemu obywatelowi, albo ograniczenie lub utratę praw nabytych z mocy przepisów szczególnych (np. złożenie sędziego z urzędu)[93].

Za karnym charakterem sankcji dyscyplinarnych – oprócz ich represyjnego charakteru i przejętych z prawa karnego zasad wymiaru kary – przemawia fakt,

---

[86] Wyrok SN z dnia 13 czerwca 2014 r., SNO 18/14, Legalis nr 1045732.

[87] Wyrok SN z dnia 26 kwietnia 2017 r., SNO 5/17, Legalis nr 1612009.

[88] Wyrok SN z dnia 1 października 2015 r., SNO 56/15, Legalis nr 1337384; W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów. Komentarz…*, s. 93.

[89] Uzasadnienie wyroku SN z dnia 28 października 2008 r., SNO 84/08, LEX nr 1289009.

[90] W. Kozielewicz, P. Wypych, *op. cit.*, s. 380.

[91] L. Gardocki, *Prawnokarna problematyka…*, s. 194–195.

[92] P. Czarnecki, *Postępowanie dyscyplinarne wobec osób wykonujących prawnicze zawody zaufania publicznego*, Legalis 2013, rozdział III, § 5.II oraz powołana tam literatura.

[93] Z. Leoński, *op. cit.*, s. 125.

że według powszechnego przekonania środki penalne (kara i środki karne) oraz sankcje dyscyplinarne pełnią w wielu obszarach analogiczne funkcje[94]: prewencyjną, represyjną, ochronną, sprawiedliwościową i eliminacyjną.

L. Gardocki podkreśla, że dolegliwości zawarte w wymierzanych karach cechuje oddziaływanie prewencyjne (element ostrzeżenia ukaranego, zapobieganie powtórnemu popełnieniu przezeń przewinienia) oraz eliminacyjne (złożenie z urzędu). Sankcje te mają więc pełnić nie tylko funkcję indywidualnoprewencyjną (kary ostrzegawcze zmierzają do spowodowania poprawy zachowania się ukaranego, kara eliminacyjna zaś do odsunięcia sędziego od orzekania), ale i ogólnoprewencyjną w stosunku do pozostałych sędziów[95]. Prewencja ogólna polega na formalizacji socjalnej kontroli zachowań naruszających system norm sankcjonowanych, umocnienie społeczno-etycznych wartości leżących u podstaw norm sankcjonowanych, wpajanie świadomości ich obowiązywania, a tym samym budzenie szacunku do systemu norm[96]. Zdaniem W. Kozielewicza prewencyjne oddziaływanie kar dyscyplinarnych na środowisko pracy obwinionego następuje przez umacnianie w świadomości sędziów i innych osób, którym znany był fakt popełnienia przez sędziego przewinienia dyscyplinarnego, przekonania o wysokich wymaganiach zawodowych i etycznych stawianych sędziom[97].

Przyjmuje się, że kary dyscyplinarne służą również zaspokojeniu poczucia sprawiedliwości (funkcja sprawiedliwościowa)[98] i pełnią funkcję ochronną, chroniąc dobro wymiaru sprawiedliwości, zarówno w aspekcie prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości – ochrony interesów obywateli, jak i ochrony dobrego imienia sędziów oraz sądownictwa w ogólności. Niebagatelną rolę odgrywa tu też funkcja represyjna kar dyscyplinarnych, która uwidacznia się głównie przy karze złożenia sędziego z urzędu, pociągającej za sobą „zawodową śmierć" sędziego z konsekwencjami natury finansowej, środowiskowej i psychologicznej[99].

BIBLIOGRAFIA

Literatura

Bodio J., *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów sądów powszechnych a odpowiedzialność dyscyplinarna radców prawnych*, „Radca Prawny" 2005, nr 1.

Bojańczyk A., *Z problematyki relacji między odpowiedzialnością dyscyplinarną a karną (na przykładzie odpowiedzialności dyscyplinarnej zawodów prawniczych)*, „Państwo i Prawo" 2004, z. 9.

[94] P. Czarnecki, *Postępowanie dyscyplinarne...*, rozdział III, § 5.V.

[95] L. Gardocki, *Prawnokarna problematyka...*, s. 194–195.

[96] K. Buchała, *Założenia modelu sankcji karnych i ich orzekania według projektu kodeksu karnego*, [w:] *Problemy reformy prawa karnego*, red. T. Bojarski, E. Skrętowicz, Lublin 1993, s. 45.

[97] W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów. Komentarz...*, s. 94.

[98] P. Czarnecki, *Postępowanie dyscyplinarne...*, rozdział III, § 5.V.

[99] A. Bojańczyk, *op. cit.*, s. 362–363.

Buchała K., *Założenia modelu sankcji karnych i ich orzekania według projektu kodeksu karnego*, [w:] *Problemy reformy prawa karnego*, red. T. Bojarski, E. Skrętowicz, Lublin 1993.
Czarnecki P., *Postępowanie dyscyplinarne wobec osób wykonujących prawnicze zawody zaufania publicznego*, Legalis 2013.
Czarnecki P., *Stosowanie kodeksu karnego w postępowaniach dyscyplinarnych*, „Państwo i Prawo" 2017, z. 10.
Czeszejko Z., Krzemiński Z., *Odpowiedzialność dyscyplinarna adwokatów*, Warszawa 1971.
Dudka K., *Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego w postępowaniu dyscyplinarnym wobec notariuszy*, „Rejent" 2010, nr 3 (specjalny).
Ereciński T., Gudowski J. (red.), Iwulski J., *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Komentarz*, Warszawa 2009.
Gardocki L., *Prawnokarna problematyka sędziowskiej odpowiedzialności dyscyplinarnej*, [w:] *Przestępstwo – kara – polityka kryminalna. Problemy tworzenia i funkcjonowania prawa. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Tomasza Kaczmarka*, Kraków 2006.
Gardocki L., *Wstęp do orzecznictwa Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego, 2002, nr 1–2*, Warszawa 2003.
Giezek J., *Sportowe sankcje dyscyplinarne*, [w:] *Odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie*, red. A. Szwarc, Poznań 2001.
Giętkowski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013.
Gniatkowski M., *Odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie – kary dyscyplinarne i ich charakter prawny*, „Studia Prawnicze" 2004, z. 2.
Gudowski J., *Urząd sędziego w prawie o ustroju sądów powszechnych*, „Przegląd Sądowy" 1994, nr 11–12.
Kołecki B., *Komentarz do art. 109*, [w:] *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, red. I. Hayduk-Hawrylak, Legalis 2018.
Korózs Ł., Sztorc M., *Ustrój sądów powszechnych. Komentarz*, Warszawa 2002.
Kozielewicz W., *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego za wykroczenie*, [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, t. 2, LEX/el. 2012.
Kozielewicz W., *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów. Komentarz*, Warszawa 2005.
Kozielewicz W., *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, Warszawa 2016.
Kozielewicz W., *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów w świetle ustawy z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych – kwestie procesowe i materialne*, „Krajowa Rada Sądownictwa" 2017, nr 2.
Kozielewicz W., Wypych P., *Analiza orzecznictwa Sądu Najwyższego w sprawach dyscyplinarnych, w których wymierzono bądź żądano wymierzenia kary dyscyplinarnej – złożenia sędziego z urzędu (okres 1 październik 2001 r. – 31 grudzień 2004 r.)*, OSNSD 2004, nr 2, poz. 89.
Kubiak J.R., Kubiak J., *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów*, „Przegląd Sądowy" 1994, nr 4.
Leoński Z., *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie Polski Ludowej*, Poznań 1959.
Majewski J., *O ustawowym zagrożeniu i innych pojęciach związanych z nadzwyczajnym wymiarem kary (w języku Kodeksu karnego)*, [w:] *Nadzwyczajny wymiar kary. Materiały V Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2009.
Nikiel A., *Czy dyscyplinarne przeniesienie sędziego jest zgodne z Konstytucją*, „Rzeczpospolita PCD" 2009, nr 2.
Papke-Olszauskas K., *Możliwość zaostrzenia kary w odwoławczym postępowaniu dyscyplinarnym. Glosa do uchwały SN z dnia 30 czerwca 2008 r., I KZP 11/08*, „Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa" 2009, nr 4.
Paśnik J., *Prawo dyscyplinarne w Polsce*, Warszawa 2000.

Pawłowski S., *Charakter prawny kary zakazu wykonywania wolnego zawodu*, [w:] *Sankcje administracyjne. Blaski i cienie*, red. M. Stahl, R. Lewicka, M. Lewicki, Warszawa 2011.
Sawiński J., *Komentarz do art. 109*, [w:] *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, red. A. Górski, LEX/el. 2013.
Skwarcow M., *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów oraz postępowanie przed rzecznikiem dyscyplinarnym na podstawie Prawa o ustroju sądów powszechnych (po ostatnich zmianach ustawowych i wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 15.07.2021 r., C-791/19)*, „Przegląd Sądowy" 2021, nr 11–12.
Szwarc A.J., *Znaczenie i problemy odpowiedzialności dyscyplinarnej w sporcie*, [w:] *Odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie*, red. A.J. Szwarc, Poznań 2001.
Warzocha E., *Niektóre zagadnienia odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów sądów powszechnych*, „Nowe Prawo" 1988, nr 1.

Akty prawne

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. 2020, poz. 2072).
Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz.U. 2017, poz. 1889 ze zm.).
Ustawa z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020, poz. 190).

Orzecznictwo

Postanowienie SN z dnia 6 września 2000 r., III KKN 337/00, OSNKW 2000, nr 9–10, poz. 81.
Postanowienie SN z dnia 13 marca 2008 r., SNO 12/08, OSNSD 2008, poz. 37.
Uchwała SN z dnia 24 lutego 1999 r., I KZP 27/98, OSNKW 1999, nr 3–4, poz. 11.
Uchwała SN z dnia 4 marca 1999 r., III ZP 2/99, OSNAPiUS 2000, nr 6, poz. 213 z glosą A. Dubowik, OSP 2000, nr 6, poz. 99.
Uchwała SN z dnia 30 czerwca 2008 r., I KPZ 11/08, LEX nr 393991.
Wyrok SA w Krakowie z dnia 8 września 2017 r., ASD 2/17, Legalis nr 1820514.
Wyrok SN z dnia 5 czerwca 2002 r., SNO 11/02, OSNKW 2002, nr 9–10, poz. 86.
Wyrok SN z dnia 5 czerwca 2002 r., SNO 13/02, LEX nr 470264.
Wyrok SN z dnia 27 stycznia 2003 r., SNO 60/02, OSNSD 2003, nr 1, poz. 22.
Wyrok SN z dnia 23 czerwca 2005 r., SNO 30/05, OSNSD 2005, poz. 16.
Wyrok SN z dnia 23 czerwca 2005 r., SNO 31/05, LEX nr 471922.
Wyrok SN z dnia 5 grudnia 2005 r., SNO 60/05, LEX nr 471992.
Wyrok SN z dnia 27 lipca 2006 r., SNO 34/06, LEX nr 568942.
Wyrok SN z dnia 16 listopada 2006 r., SNO 67/06, OSNSD 2006, poz. 70.
Wyrok SN z dnia 14 lutego 2007 r., SNO 77/06, OSNSD 2007, poz. 3.
Wyrok SN z dnia 27 marca 2007 r., SNO 13/07, LEX nr 471820.
Wyrok SN z dnia 29 czerwca 2007 r., SNO 37/07, LEX nr 471784.
Wyrok SN z dnia 27 sierpnia 2007 r., SNO 47/07, LEX nr 319875.
Wyrok SN z dnia 17 stycznia 2008 r., SNO 88/07, Legalis nr 511887.
Wyrok SN z dnia 14 maja 2008 r., SNO 28/08, OSNSD 2008, poz. 51.
Wyrok SN z dnia 28 maja 2008 r., SNO 34/08, OSNSD 2008, poz. 54.
Wyrok SN z dnia 17 czerwca 2008 r., SNO 46/08, LEX nr 1288909.
Wyrok SN z dnia 28 października 2008 r., SNO 84/08, LEX nr 1289009.
Wyrok SN z dnia 29 października 2009 r., SNO 81/09, Legalis nr 303969.
Wyrok SN z dnia 15 marca 2010 r., SNO 10/10, LEX nr 1288781.
Wyrok SN z dnia 21 czerwca 2012 r., SNO 30/12, Legalis nr 558674.
Wyrok SN z dnia 17 lipca 2012 r., SNO 35/12, Legalis nr 549957.
Wyrok SN z dnia 31 stycznia 2013 r., SNO 56/12, Legalis nr 1364822.
Wyrok SN z dnia 13 czerwca 2014 r., SNO 18/14, Legalis nr 1045732.

Wyrok SN z dnia 24 września 2014 r., SNO 42/14, Legalis nr 1092071.
Wyrok SN z dnia 1 października 2015 r., SNO 56/15, Legalis nr 1337384.
Wyrok SN z dnia 26 kwietnia 2017 r., SNO 5/17, Legalis nr 1612009.
Wyrok SN z dnia 15 listopada 2017 r., SNO 35/17, Legalis nr 1715419.
Wyrok SN z dnia 7 grudnia 2017 r., SNO 42/17, Legalis nr 1704950.
Wyrok SN-SD z dnia 11 lutego 2003 r., SNO 4/03, OSNSD 2003, nr 1, poz. 5.
Wyrok SN-SD z dnia 20 marca 2003 r., SNO 11/03, OSNSD 2003, nr 1, poz. 9.
Wyrok SN-SD z dnia 9 maja 2003 r., SNO 20/03, OSNSD 2003, nr 1, poz. 11.
Wyrok SN-SD z dnia 22 października 2003 r., SNO 22/03, OSNSD 2003, nr 2, poz. 57.
Wyrok SN-SD z dnia 15 września 2004 r., SNO 32/04, OSNSD 2004, nr 2, poz. 38.
Wyrok SN-SD z dnia 23 czerwca 2005 r., SNO 31/05, OSNSD 2005, nr 1, poz. 17.
Wyrok TK z dnia 18 października 2010 r., K 1/09, OTK-A 2010, nr 8, poz. 76.

ABSTRACT

By the Act of 20 December 2019 amending the Act – Law on the system of common courts, the Act on the Supreme Court and some other Acts, changes were made to the catalog of disciplinary penalties provided for judges of common courts and the rules for adjudicating them by introducing Article 109 § 1a of the Law on the system of common courts. Despite the common repressive element, disciplinary penalties differ in nature and severity. In the catalog of disciplinary penalties, they are graded from the mildest to the most severe, from educational, through more and more repressive, to the elimination penalty. The first group consists of the mildest punishments – reprimand and rebuke, which focus on the ethical and educational aspect. The second group consists of more repressive penalties of a financial nature – reduction of the basic salary by 5%–50% for a period from six months to two years and a fine. The third group are penalties concerning the service relationship of a judge, which impede the development of his professional career – removal from the position held and transfer to another place of service. The fourth group is an elimination penalty – dismissal of a judge from office. The conducted analysis shows the existing tendency for disciplinary courts to apply the principles and institutions from the general part of the Penal Code, such as the assumptions of the sentence.

Keywords: disciplinary penalties; judge of a common court; principles of the imposition of disciplinary penalties; Law on the system of common courts

ABSTRAKT

Ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw dokonano zmian w katalogu kar dyscyplinarnych przewidzianych dla sędziów sądów powszechnych oraz w zasadach ich orzekania poprzez wprowadzenie art. 109 § 1a Prawa o ustroju sądów powszechnych. Pomimo wspólnego elementu represyjnego, kary dyscyplinarne różnią się między sobą charakterem i stopniem dolegliwości. W katalogu kar dyscyplinarnych stopniowane są one od najłagodniejszej do najsurowszej, od wychowawczej przez coraz bardziej represyjne, na karze eliminacyjnej kończąc. Pierwszą grupę stanowią kary najłagodniejsze – upomnienie i nagana, które koncentrują się na aspekcie etyczno-wychowawczym. Drugą grupę stanowią kary bardziej represyjne o charakterze finansowym – obniżenie wynagrodzenia zasadniczego o 5%–50% na okres od sześciu miesięcy do dwóch lat oraz kara pieniężna. Trzecią grupę stanowią kary dotyczące stosunku służbowego sędziego, które wstrzymują

rozwój jego kariery zawodowej – usunięcie z zajmowanej funkcji i przeniesienie na inne miejsce służbowe. Czwartą grupę stanowi kara o charakterze eliminacyjnym – złożenie sędziego z urzędu. Przeprowadzona analiza wskazuje na istniejącą tendencję do stosowania przez sądy dyscyplinarne zasad i instytucji z części ogólnej Kodeksu karnego, jak np. założenia wymiaru kary.

Słowa kluczowe: kary dyscyplinarne; sędzia sądu powszechnego; zasady wymiaru kar dyscyplinarnych; Prawo o ustroju sądów powszechnych